

بررسی عوامل مؤثر بر میزان جرم در مناطق مختلف شهر شیراز

* دکتر مسعود تقوایی

** دکتر اصغر ضرابی

*** بهنام مغانی رحیمی

تاریخ دریافت: ۸۸/۵/۱۹

تاریخ پذیرش: ۸۸/۱۲/۱۰

چکیده

گسترش شهرنشینی از یک طرف و کمبود فضا از طرف دیگر، ازدحام و تراکم بیش از حد جمعیت و فعالیت را در شهرهای امروزی سبب شده است. درهم تنیدگی و فشردگی جمعیت دارای پیامدهای گسترده‌ای بوده که یکی از آنها افزایش ناهنجاریهای اجتماعی است. در این فرایند کلان شهرهای کشور ما نیز با افزایش بی‌سابقه جرم و جنایت رو به رو هستند که این مسئله نه تنها دستگاه قضایی

* دانشیار برنامه ریزی شهری دانشگاه اصفهان

** دانشیار برنامه ریزی شهری دانشگاه اصفهان

*** دانشجوی دکتری برنامه ریزی شهری دانشگاه اصفهان behnam_M1955@yahoo.com

را با چالشی بزرگ مواجه نموده، بلکه از نظر فرهنگی، اجتماعی، روانی، اقتصادی و حتی سیاسی نیز مخاطره آمیز بوده و هزینه‌های مادی و معنوی فراوانی بر دوش جامعه می‌گذارد. از آنجا که شهر شیراز به عنوان مترو پل جنوب از این حیث در رده بالایی قرار دارد، مطالعه حاضر ضمن بررسی و مقایسه پراکنش فضایی جرم در بین مناطق مختلف شیراز، به ارزیابی شرایط محیطی شهر بر میزان جرم و جنایت نیز پرداخته است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که بین ارتکاب جرم و کیفیت محیط مسکونی رابطه معنی داری وجود دارد، علاوه بر این، ارتکاب جرم با نوع شغل و فعالیت مناطق مختلف نیز معنی دار است. رابطه این شاخصه‌ها در نقاط جرم خیز شهر به خوبی مشهود است.

واژگان کلیدی: اکولوژی، پراکنش فضایی، جرم: جرم شهری، شهر شیراز

۱- مقدمه

۱-۱- طرح مساله

از دیر باز ثابت شده است که تبه‌کاری شهر نسبت به روستا خیلی بالاتر است. این موضوع در واقع یکی از خصلتهای اساسی است که از بررسی‌های تبه‌کاری در غرب حاصل شده است (کی نیا، ۱۳۷۴: ۱۱۵).

زندگی شهری با تنوع ارزش‌ها و پندارها، مردمان دیگر نقاط را به خود جذب و با تجمع آن‌ها اختلافات موجود تشدید شده و برخوردهای اجتماعی رو به تزاید می‌گذارد (شیخاوندی، ۱۳۵۳: ۸۹). از طرف دیگر این هجوم گسترده، آشفته‌گی کالبدی شهرها را نیز موجب شده است. می‌توان گفت هنگامی که تراکم جمعیت از حدی تجاوز کند افراد فوق العاده پرخاشگر می‌شوند، زیرا حداقل سرزمین مورد لزوم جهت شکوفایی شخصی در اختیار آنان نیست (کی نیا، ۱۳۷۴: ۱۱۶).

از این رو با گسترش کالبدی و جمعیتی شهرها میزان جرم و جنایت نیز به میزان قابل توجهی افزایش یافته است. در این میان، کلانشهر شیراز، جمعیت ناهمگن قابل توجه از خرده فرهنگ‌های قومی و ساکنین غیر بومی (روستایی، شهری و عشایری)، اقشار و

طبقات مختلف اجتماعی، اقتصادی، شغلی و اداری را در خود جای داده است. همچنین قدمت تاریخی، مرکزیت منطقه‌ای، وسعت جغرافیایی، میزان بالای مهاجر پذیری، همسایگی با استان‌های جنوبی و شرقی، این شهر را به محلی مناسب جهت ارتکاب انواع جرائم تبدیل نموده است. از طرف دیگر رشد نا اندیشیده و نابسامان این شهر، مشکلات عدیده‌ای همچون: کمبود مسکن، افزایش حاشیه نشینی، رشد گسترده مشاغل غیر رسمی، کمبود تسهیلات زیربنایی، ازدحام و فشردگی بیش از حد جمعیت، نارسایی خدمات عمومی، هزینه بالا و سرسام آور زندگی، انواع آلودگیهای محیطی، مشکل آمد و شد و حمل و نقل و از همه مهمتر، افزایش نگران کننده ارتکاب جرائم و بزهکاری را فراهم ساخته است.

علیرغم تلاش‌های سال‌های اخیر دستگاه قضایی نظیر حبس زدایی، تعداد زندانیان شیراز از ۲۰۸ در هر صد هزار نفر در سال ۱۳۸۵ به ۲۳۷ نفر در سال ۱۳۸۷ افزایش یافته است. (آمار و اطلاعات مربوط به سازمان زندانها). به عبارتی به فاصله کمتر از ۲ سال تعداد زندانیان شیراز در حدود ۱۴ درصد افزایش یافته است.

۱-۲- اهمیت و ضرورت تحقیق

در تاریخ مباحث شهری با رویکردی مواجه می‌شویم که شهر و ساخت شهری را علت به وجود آورنده ارزش‌ها، گرایش‌ها و رفتارهای خاص و یا به عبارتی یک شیوه زندگی با فرهنگی خاص می‌داند. این شیوه خاص زندگی می‌تواند نوع و ماهیت تجارب و آگاهی‌های انسانی، رفتارهای انسانی و یا اشکال جدیدی از سازمان‌های اجتماعی - برای نمونه اتحادیه‌های کارگری، احزاب سیاسی یا پیدایش گروه‌ها و انجمن‌های گوناگون را در برگیرد (افروغ، ۱۳۷۷: ۱۰۷).

بدیهی است که بروز و گسترش جرم در یک جامعه اثرات و هزینه‌های گسترده‌ای دارد که بطور کلی به آن اشاره می‌شود:
- هزینه‌های قبل از بروز جرم.

- هزینه‌هایی که به هنگام بروز جرم حاصل می‌شوند.

- هزینه‌های پس از بروز جرم.

افزایش جرم در کلان شهرها نه تنها موجب ایجاد نا امنی، هرج و مرج و آشفتگی زندگی شهروندان شده، بلکه باعث شده که بخش عمومی جامعه بودجه و هزینه کلان، نیرو و زمان بسیاری را صرف کشف جرائم، دستگیری مجرمین، رسیدگی‌های قضایی و نگهداری و مجازات آن‌ها نمایند، که این مساله هزینه‌های مادی و معنوی گسترده‌ای بر دوش جامعه می‌گذارد (رحیمی، ۱۳۸۵: ۵).

روی هم رفته میان افراد و محیطی که در آن زندگی می‌کنند هماهنگی کافی دیده می‌شود (احمدی، ۱۳۸۲: ۴۵). و از آنجا که محیط، انسان و زمان عناصر مهم جرم هستند، بنابراین با درک صحیح قواعد و منطق مجرمین در انتخاب مکان و زمان رفتار مجرمانه، می‌توان نسبت به جلوگیری از وقوع جرم اقدام نمود (کلانتری، ۱۳۸۰: ۳).

وجود ۱۶۹۰ هکتار بافت مسکونی و کالبدی فرسوده در شهر شیراز و مشکلات سامان دهی این بافتها در کنار شناخت شرایط حاکم در بافتهای جدید، به مسئولان و مدیران اجرایی و سیاستگذاران کمک می‌کند تا در جهت رفع نقاط ضعف و آسیب‌های اجتماعی هر بافت بکوشند. یکی از آسیب‌های عمده در داخل بافتهای فرسوده رواج انحرافات اجتماعی می‌باشد که به نظر می‌رسد شناخت این انحرافات، در افزایش امنیت و آرامش محلات شهری موثر باشد.

از آنجا که مطالعه فضایی و جغرافیایی جرم رشته جدیدی محسوب می‌شود، لذا در مطالعه حاضر به ابعاد جغرافیایی مسئله مانند نوع و شکل سکونت‌گاه‌ها، نوع شغل و فعالیت، مسائل محیطی، اقتصادی، توجه بیشتری شده است.

۱-۳- اهداف

در این مقاله سعی شده است علاوه بر مقایسه پراکنش فضایی جرم در مناطق هشت‌گانه شهر شیراز، تأثیر شرایط مکانی (کیفیت محیط مسکونی) و اقتصادی (نوع شغل و فعالیت)

در ارتکاب بزهکاری مورد بررسی قرار گیرد. از این رو تحقیق حاضر اهداف زیر را مدنظر قرار می‌دهد:

۱-۳-۱- بررسی و مقایسه انواع شش گانه جرم در بین مناطق مختلف شهر شیراز

همراه با شناخت محدوده‌هایی که بیشترین بزهکاری‌ها در آنها اتفاق می‌افتد.

۱-۳-۲- ارزیابی شرایط و کیفیت مکان‌های جرم خیز به لحاظ کیفیت محیط مسکونی

و نوع شغل در رفتار و فعالیت‌های مجرمانه و غیرقانونی.

۱-۴- **فرضیه‌ها:** این مقاله در راستای بررسی فرضیه‌های ذیل تدوین شده است:

- به نظر می‌رسد میزان جرم با کیفیت محیط مسکونی، دارای رابطه‌ای معنی دار است.

- به نظر می‌رسد نوع فعالیت با میزان جرم، دارای رابطه‌ای معنی دار است.

۱-۵- روش تحقیق:

نوع تحقیق کاربردی و روش تحقیق اسنادی، پیمایشی، تحلیلی است. برای جمع‌آوری

اطلاعات از روش‌های کتابخانه‌ای، اسنادی و پیمایشی استفاده شده است.

در روش اسنادی، پرونده‌های کل مجرمین در بین سال‌های ۱۳۸۲ تا ۱۳۸۶ در شهر

شیراز مورد مطالعه قرار گرفت و اطلاعات لازم از درون آن‌ها استخراج شد. روش اسنادی

یکی از روش‌های مشاهده غیر مستقیم است که براساس آن شناخت نموده‌های هستی از

طریق جمع‌آوری اسناد و مدارک صورت می‌گیرد. با این روش، پژوهنده مستقیماً با واقعیت

در تماس نیست بلکه آن را از طریق داده‌های دیگر می‌شناسد (ساروخانی، ۱۳۷۵: ۲۱۹).

۱-۶- چارچوب نظری و پیشینه تحقیق:

توجه به دیدگاه فضایی و نقش آن در شکل دادن به رفتار فرهنگی را می‌توان به خوبی

از "ورلن" اقتباس کرد که پیشنهاد می‌کند فضا یک مفهوم تجربی نیست، بلکه مفهومی

صوری و عینی بر دسته بندی و چارچوب مرجعی برای عناصر فیزیکی کنش‌ها، و رمز و

نشانی برای مسائل و امکان‌های مربوط به اجرای کنش در دنیای فیزیکی است (افروغ، ۱۳۷۷: ۲۳).

یکی از نظریات مرتبط با موضوع تحقیق، نظریه بوم‌شناختی و جمعیتی است که توسط اندیشمندانی چون "پارک" و "برگس" مطرح شده است. آن‌ها در تبیین انحرافات اجتماعی بر متغیرهایی که با پدیده شهرنشینی ارتباط داشت نظیر حوزه‌های سکونتی، مهاجرت و تراکم جمعیت تمرکز نمودند. جامعه‌شناسان مکتب شیکاگو از آغاز قرن بیستم برخی از رفتارهای انحرافی نظیر خودکشی، طلاق و فحشا را در شهر شیکاگو با هدف درک تأثیر عوامل بوم‌شناختی نظیر کیفیت محل سکونت بر بی‌سازمانی اجتماعی و جرم و بزهکاری را مورد مطالعه قرار دادند (احمدی، ۱۳۸۳: ۶۳).

علاوه بر این، دیدگاه منزلت‌های اجتماعی و اقتصادی معتقد است؛ میزان جرم با برخی شاخص‌های اجتماعی - اقتصادی از جمله؛ غیراستاندارد بودن محل زندگی، اجاره‌نشینی، بی‌سوادی یا کم‌سوادی، تراکم بالای جمعیت، وجود اقلیت‌های قومی و بالا بودن نرخ متولدین خارجی ارتباط دارد (شکویی، ۱۳۶۹: ۱۰۲). همچنین دیدگاه طبقه‌بندی واحدهای مسکونی معتقد است، میزان ارتکاب جرم توسط افراد اجاره‌نشین شهر بیشتر از مالکین واحدهای مسکونی است. به عبارتی تفاوت‌های اجتماعی و اقتصادی بین افراد جامعه و از جمله نوع تصرف مسکن آن‌ها در ارتکاب عمل مجرمانه آن‌ها مؤثر است (همان: ۱۰۳).

براساس تحقیقات انجام شده در شهر هلسینکی مشخص شده است که میان کیفیت مسکن و رفتارهای انسانی مانند خودکشی، نارسایی‌های روانی، الکلیسم و انحرافات و کجرویها رابطه مستقیمی وجود دارد (شکوئی، ۱۳۷۷: ۸۳).

در تحقیقی دیگر، وزارت مسکن و شهرسازی آمریکا در سال ۱۹۹۴ طرحی با عنوان تأثیر فقر و فعالیت مناطق شهری بر میزان بزهکاری نوجوانان در پنج شهر لس‌آنجلس، بالتیمور، بوستون، شیکاگو و نیویورک را اجرا کرد، تحلیل کلی اجرای این طرح در شهر بالتیمور نشان داد که محلات، تأثیر چشمگیری بر میزان رفتار بزهکارانه در میان نوجوانان دارند و هرچه میزان فقر و بیکاری در سطح مناطق و محلات شهری بالاتر باشد، میزان

ارتکاب نوجوانان به جرائم خشونت آمیز بیشتر خواهد بود. بر این اساس ایجاد فرصت برای اسکان خانواده‌های ساکن مناطق فقیر نشین در محلاتی که دارای نرخ پایین تری از فقر هستند می‌تواند منجر به کاهش میزان ارتکاب نوجوانان به جرائم خشونت آمیز شود (به نقل از هرشفیلد، ۱۳۸۴).

لافون^۱ و میشو^۲ نیز تحقیقاتی در شهر لیل فرانسه انجام داده و به روشنی مشخص کرده اند که اطفال بزهکار بیشتر در ساختمان‌های ناسالم و برخی از محلاتی که برای سلامتی اخلاقی زیان آوراند، ساکن بوده‌اند. یافته‌ها نشان می‌دهد که بزهکاری جوانان در ساختمان‌های مخروبه و محلات قدیم، از حد متوسط بزهکاری در این شهر زیادتر بوده است. در واقع ۱۸ درصد بزهکارانی که جرائم گوناگون مرتکب شده‌اند، اغلب در محله‌های مخروب و ناسالم ساکن بوده و ۳۵ درصد آن‌ها کسانی بوده‌اند که در ساختمان‌ها و محلات بدنام و فاسد ساکن بوده‌اند. این پژوهشگران در پایان، رابطه بین محیط سکونت و بزهکاری را تأیید نمودند (به نقل از مسعودی فر، ۱۳۸۵).

از دهه ۱۹۹۰ توجه روز افزونی به تحقیقات مربوط به جرم و مکان در محافل علمی جهان صورت گرفته است. به نظر می‌رسد مواردی مانند افزایش بزهکاری، استفاده از ابزارهای جدید در تحلیل فضایی جرم مانند GIS و تئوری‌های مکانی جرم در این زمینه دخیل بوده باشد (کلانتری، ۱۳۸۰: ۴۹). از مهمترین نگرش‌های جدید می‌توان به دید گاه پنجره شکسته، سفر مجرمانه، کانونهای جرم خیز، الگوی جرم، فضای مقاوم در برابر جرم، پیشگیری جرم از طریق طراحی محیط، فعالیت روزمره و انتخاب منطقی اشاره نمود که عموماً از دهه ۱۹۷۰ به بعد مطرح شده‌اند.

۱-۷- مشکلات و موانع

- نو بودن موضوع

۱. Lafon

۲. Michoux

- محدودیت‌های قانونی برای دستگاه قضایی در ارائه اطلاعات و مشکلات عدیده
دراخذ مجوز جهت ملاقات با زندانیان برای مصاحبه، تکمیل پرسشنامه و صرف وقت و
انرژی زیاد برای متقاعد کردن مسئولین جهت همکاری
- کمبود آمار و به روز نبودن آن‌ها

۲- فرایند پژوهش

۲-۱- مبانی نظری

از طریق جمع آوری اطلاعات کتابخانه‌ای (بررسی کتب، اسناد، مقالات) و دیگر منابع
موجود در مراکز علمی

۲-۲- پیمایش میدانی

بررسی پرونده‌های جنایی شهر شیراز طی سال‌های (۸۶-۱۳۸۲) و مقایسه مناطق
هشتگانه شیراز و تهیه نقشه، تهیه و تکمیل پرسشنامه، انجام مصاحبه با زندانیان. زمان تحقیق
زمستان ۱۳۸۷ و مکان آن زندانهای پنجگانه شیراز یعنی زندان مرکزی، زندان نظام و کانون،
مجتمع حرفه آموزی و کار درمانی، بازداشتگاه موقت و بازداشتگاه مرکزی بوده است.

۳- روش‌های تحلیل:

روش‌های بکار گرفته شده در این تحقیق روش‌های اسنادی، پیمایشی و تحلیلی
می‌باشد.

به نظر پیترهاگت هر پژوهش کاربردی جغرافیا بایستی به یکی از سه روش تحلیل
فضایی، اکولوژیکی و یا ناحیه‌ای صورت پذیرد که در این تحقیق علاوه بر تحلیل فضایی
(نحوه پراکندگی جرم و تفاوت‌های موجود بین آن در بین مناطق ۸ گانه شهر شیراز) از

تحلیل اکولوژیک (رابطه جرم و مجرم با محیط شهری شیراز) نیز استفاده شده است. در تحلیل فضایی از آمار و اطلاعات دادرسی جنایی شیراز طی سال‌های ۱۳۸۶-۱۳۸۲ استفاده شده است.

در واقع در تحلیل فضایی به کمک قوانین آمار و ریاضی، نحوه پراکندگی مکانی پدیده‌ها، وابستگی و تفاوت‌های موجود بین پدیده‌ها (مجموعه عوامل طبیعی و انسانی) بررسی می‌شود، و در تحلیل اکولوژیکی مناسبات و روابط مشترک بین انسان و محیط تبیین وابستگی‌های آن‌ها مورد تأکید قرار می‌گیرد. در تحلیل ناحیه‌ای، ترکیبی از دو تحلیل فضایی و اکولوژیکی، به کار گرفته می‌شود. بنابراین پژوهش حاضر از یک طرف، نوعی تحلیل اکولوژیکی محسوب می‌شود که در آن وابستگی و روابط مشترک انسان (مجرم یا فرد کجرو اجتماع) و محیط (محدوده شهر شیراز) مورد بررسی قرار می‌گیرد و از طرف دیگر با توجه به بررسی نحوه پراکندگی فضایی اعمال مجرمانه در سطح شهر و توجه به تفاوت‌های مکانی و چگونگی وقوع جرائم در قسمتهای مختلف شهر و همچنین بررسی عوامل فضایی - مکانی مؤثر در پراکندگی جرائم، می‌توان گفت نوعی تحلیل فضایی در چارچوب کار این پژوهش قرار گرفته است.

همچنین از دو شیوه متداول در بررسیهای فضایی جرم، یعنی تحلیل همبستگی و فرصتهای جرم استفاده شده است.

۳-۱- بررسی و مقایسه شاخص‌های شش گانه جرم در بین مناطق مختلف شهر

شیراز

دورکیم جنایت را پدیده بهنجار اجتماعی می‌شناخت و همیشه درباره ضرورت درک و تجزیه تحلیل تبهکاری در رابطه با فرهنگ، زمان و مکان اصرار می‌ورزید (ریموند گسن، ۱۳۷۴: ۲۴). بر اساس قبول این نظریه که جنایت ثمره تلخ و نابهنجار محیط وقوع جرم است، مکتب جدیدی به نام جغرافیای جنایی بنیانگذاری شده است. می‌توان گفت هر محیط جغرافیایی تبهکاران مخصوص به خود دارد (کی نیا، ۱۳۷۴: ۳۹). همچنین برحسب

تئوری مناطق جغرافیای بزهکاری، بیشترین تبهکاری شهر مربوط به کیفیات شهرسازی است تا در اثر خود شهرنشینی (کی نیا، ۱۳۷۴: ۱۱۶).

آنچه روشن است بعضی مکان‌ها به دلیل ویژگی‌های کالبدی و محیطی و همچنین خصوصیات اجتماعی - فرهنگی، اقتصادی ساکنین آن، امکان و فرصت بیشتری برای وقوع جرم دارند. برعکس بعضی مکان‌ها مانع و بازدارنده فرصت‌های مجرمانه هستند و همین امر موجب شده است تا در دو دهه گذشته سیاستمداران و محققان به مکان و زمان جرم جهت کنترل و جلوگیری از بروز جرم توجه ویژه‌ای نشان دهند. (Meagan, ۲۰۰۴: ۱۲)

امروزه در بررسی‌های جهانی این نکته به اثبات رسیده است که مجرمین در انتخاب مکان و زمان جرم، مکان ارتکاب جرم را به خوبی و با دقت در نظر می‌گیرند (رحیمی، ۱۳۸۵: ۵). لذا این امر جرم‌شناسان را متقاعد کرده که پراکنش فضایی جرم در مناطق مختلف شهر تصادفی نیست، بنابراین تلاش در جهت شناخت مکان‌های وقوع جرم و علل بروز آن بسیار حائز اهمیت است. از این رو با توجه به اهمیت و تأثیر مکان در ایجاد، تعداد و نوع جرائم، در ذیل به بررسی و مقایسه جداگانه شاخص‌های شش گانه جرم در بین مناطق مختلف شهر شیراز پرداخته شده است.

جدول ۱- تقسیم بندی جرائم ومصادیق آن در مطالعه حاضر

مصادیق	جرائم
چک بلا محل، کلاهبرداری، خیانت در امانت، اختلاس، فروش مال غیر، تصرف عدوانی	علیه اموال و مالکیت (جرائم یقه سفیدان)
رشوه، جعل، اخاذی، اخلال در نظم عمومی	علیه مصالح و آسایش عمومی
قتل، ضرب، جرح، آدم ربایی، توهین	جرائم علیه اشخاص
زنا، لواط، فیلم مبتذل، عدم پرداخت نفقه، ورود به عنف	علیه خانواده و عفت عمومی
حمل، نگهداری و قاچاق مواد مخدر	جرائم مربوط به مواد مخدر
سرقت از مغازه، منزل، اتومبیل، لوازم اتومبیل، دام و کیف زنی	جرائم مربوط به سرقت

ماخذ: مطالعات نگارنده با مشاوره دکتر سالاری از اساتید حقوق دانشگاه شیراز

جدول ۲: مقایسه جداگانه شاخص‌های ششگانه جرم در بین مناطق هشت گانه

جرم منطقه	جرائم علیه مالکیت		جرائم علیه آسایش		جرائم علیه اشخاص		جرائم علیه عفت عمومی		جرائم مواد مخدر		جرائم سرقت	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۱	۲۷	۱۷/۹	۱۱	۱۹/۷	۵	۳	۰	۰	۴	۴/۴	۵	۳/۸
۲	۳۱	۲۰/۵	۱۱	۱۹/۷	۵۱	۳۱	۱۲	۲۵/۵	۳۸	۴۲/۶	۳۶	۲۷/۷
۳	۲۶	۱۷/۲	۵	۹	۲۵	۱۵/۲	۳	۶/۳	۴	۴/۴	۱۶	۱۲/۳
۴	۱۳	۸/۶	۷	۱۲/۵	۷	۴/۲	۸	۱۷	۳	۳/۳	۱۱	۸/۴
۵	۱۰	۶/۶	۷	۱۲/۵	۲۱	۱۲/۸	۱۰	۲۱/۲	۱۳	۱۴/۶	۲۴	۱۸/۴
۶	۸	۵/۲	۶	۱۰/۷	۱۲	۷/۳	۴	۸/۵	۱	۱/۱	۱	۰/۷
۷	۱۰	۶/۶	۳	۵/۳	۲۱	۱۲/۸	۶	۱۲/۷	۱۳	۱۴/۶	۱۵	۱۱/۵
۸	۲۶	۱۷/۲	۶	۱۰/۷	۲۲	۱۳/۴	۴	۸/۵	۱۳	۱۴/۶	۲۲	۱۷
جمع	۱۵۱	۱۰۰	۵۶	۱۰۰	۱۶۴	۱۰۰	۴۷	۱۰۰	۸۹	۱۰۰	۱۳۰	۱۰۰

۳-۲- مقایسه جرائم علیه مالکیت و اموال (جرائم یقه سفیدان) بین مناطق

مختلف شیراز

جرائم مالی عمدتاً به شکل سازمان یافته و به وسیله افراد با نفوذ و برگزیدگان قدرت و یا یقه سفیدان در جریان مشاغلشان انجام می‌شود (احمدی، ۱۳۸۷: ۱۶۹). بطور کلی این جرائم با انگیزه مادی و با ماهیت فعالیتهای مالی و پولی، استفاده از منابع بدون مجوز، رشوه ستانی، کمسیون گیری، اعطای تسهیلات غیر قانونی به نفع خود یا دیگران صورت می‌گیرد (ریس دانا، ۱۳۸۳: ۴۰۴).

یکی از شاخص‌های شش گانه جرم، جرائم علیه مالکیت و اموال مانند چک بلا محل، اختلاس، کلاهبرداری، خیانت در امانت، فروش مال غیر و تصرف عدوانی می‌باشد. تعداد کل این جرم در بین تمامی مناطق شیراز در مطالعه حاضر ۱۵۱ مورد می‌باشد. از تعداد ۱۵۱ فقره جرم علیه مالکیت ۳۱ مورد آن یعنی (۲۰/۵ درصد) آن در منطقه ۲ رخ داده است. منطقه ۲ در این جرم نیز مانند سایر جرائم در رده اول می‌باشد. به نظر می‌رسد قرار گرفتن بخشی از بازار، وجود میادین مختلف و مهمتر از همه وضعیت نامناسب اقتصادی در بخشهایی از منطقه ۲ در این مساله بی تأثیر نیست. در رده دوم منطقه ۱ قرار دارد که مهمترین جرم این منطقه نیز محسوب می‌شود. به عبارتی حدود ۵۲ درصد جرم این منطقه را جرائم مالی تشکیل می‌دهد. بعد از منطقه ۱ مناطق ۳ و ۸ (بخش مرکزی) با ۱۷/۲ درصد قرار گرفته‌اند. بخش مهمی از بازار در این دو منطقه به ویژه منطقه ۸ قرار دارد. با آنکه وسعت منطقه ۸ به مراتب از بقیه مناطق کمتر است، ولی قرار گرفتن بخش مهمی از بازار و تنوع فعالیت‌ها نقش ویژه‌ای در ازدیاد این نوع جرم ایفا می‌کند. از طرف دیگر به دلیل این که بیشتر تبادلات تجاری در بازار عمده فروشان (بنکداران) به وسیله چک انجام می‌گردد، بالا بودن جرائم مالی منطقه ۳ چندان دور از انتظار نیست. از طرف دیگر مناطق ۴، ۵، ۶ و ۷ قرار دارند که کمترین میزان جرائم مالی را به خود اختصاص داده‌اند، فاصله از بازار و قرار گرفتن در خارج از محدوده تجاری شهر در پایین بودن جرائم مالی این مناطق موثر است، به عنوان مثال کمترین رقم جرائم مالی مربوط به مناطق ۶ و ۷ می‌باشد که دارای بیشترین فاصله مکانی از محدوده تجاری شهر می‌باشند. (جدول ۳ و نقشه ۱)

روشن است وجود بازار و تبادلات تجاری در جرائم مربوط به مالکیت و اموال (مالی) دارای نقشی اساسی و تعیین کننده است به عبارت دیگر با فاصله از بازار، میزان جرائم مالی نیز کاهش می‌یابد.

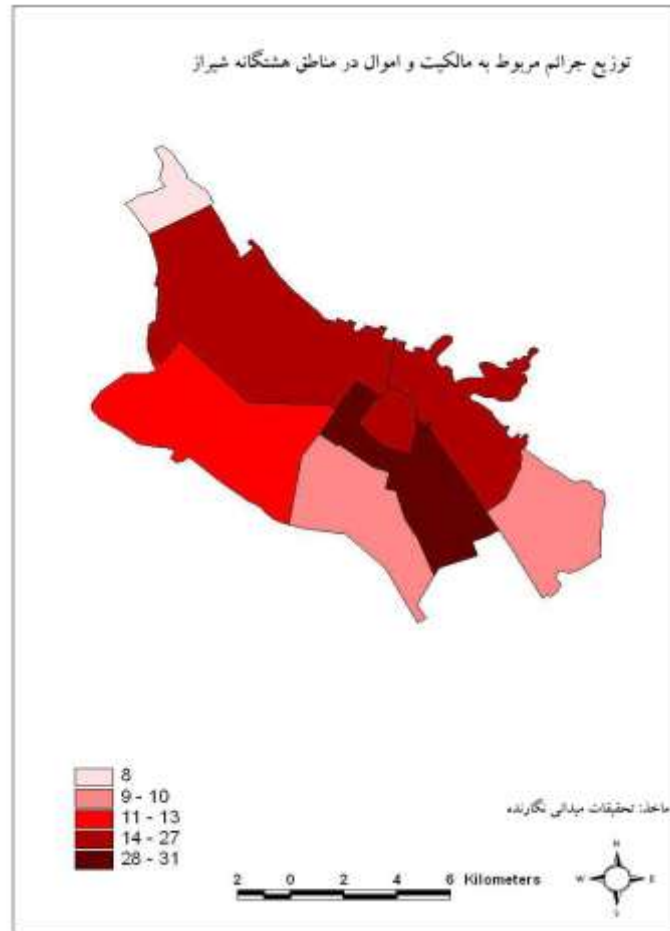
جدول ۳- تعداد و درصد جرائم مربوط به مالکیت و اموال بین مناطق مختلف شیراز

منطقه	تعداد جرم	درصد جرم	رتبه	درصد شاغلین	رتبه	درصد باسواد	رتبه	رتبه بعد
۵	۷	۹۰	۶	۸۸	۱	۲۰/۵	۳۱	۲
۴	۵	۹۲	۳	۸۹	۳	۱۷/۲	۲۶	۳
۵	۳	۹۴	۵	۸۸	۵	۸/۶	۱۳	۴
۱	۶	۹۱	۴	۸۹	۶	۶/۶	۱۰	۵
۸	۱	۹۷	۱	۹۳	۸	۵/۲	۸	۶
۳	۴	۹۳	۷	۸۷	۷	۶/۶	۱۰	۷
۶	۸	۸۱	۸	۸۶	۴	۱۷/۲	۲۶	۸
		۵.۹۲		۸۹		۱۰۰	۱۵۱	جمع

برای بررسی رابطه جرائم مربوط به جرائم مالکیت و اموال با شاخص‌هایی چون درصد شاغلین، سواد و بُعد خانوار مناطق هشتگانه، از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شده است. ضریب همبستگی اسپیرمن بدست آمده بین دو متغیر جرائم مالکیت با درصد شاغلین مناطق (۰/۲۶-) بامیزان سواد (۰/۴۰-) و با بُعد خانوار (۰/۱۴) است. که رابطه این جرم با شاخص‌های سه گانه فوق معنی دار نیست.

بنابراین این نظریه که، جرائم مربوط به مالکیت و اموال عمدتاً توسط افراد با نفوذ، یقه سفید و تحصیل کرده صورت می‌گیرد، در این تحقیق نیز قابل تأیید است. به عبارت دیگر این مطالعه نیز، ارتکاب جرائم مالی را بیشتر مربوط به صاحبان قدرت دانسته است.

نقشه ۱- توزیع جرائم مالکیت و اموال بین مناطق هشتگانه شیراز

۳-۳- جرائم مربوط به مصالح و آسایش عمومی

یکی دیگر از جرائم مورد بررسی، جرائم مربوط به مصالح و آسایش عمومی است که شامل جعل و استفاده از سند مجعول، رشوه، اخاذی و غیره است. تعداد کل این جرم در بین تمامی مناطق شیراز ۵۶ فقره می باشد که از این تعداد، مناطق یک و دو هر کدام با ۱۱ فقره ارتکاب و ۱۹/۷ درصد مشترکا در مرتبه اول ارتکاب این جرم قرار دارند. مناطق ۴ و ۵ نیز با ۱۲/۵ درصد در مرتبه بعدی قرار دارند. کمترین میزان ارتکاب این جرم در بین مناطق مختلف شیراز مربوط به منطقه ۷ با ۵/۳ درصد است. (جدول ۴ و نقشه ۲) آنچه روشن است در ارتکاب این جرم بین مناطق هشت گانه شیراز تفاوت معنی داری مشاهده نمی شود که به نظر می رسد عوامل ذیل در آن مؤثر باشند:

- عدم رابطه اغلب مصدق این جرم با وضعیت اقتصادی - اجتماعی افراد

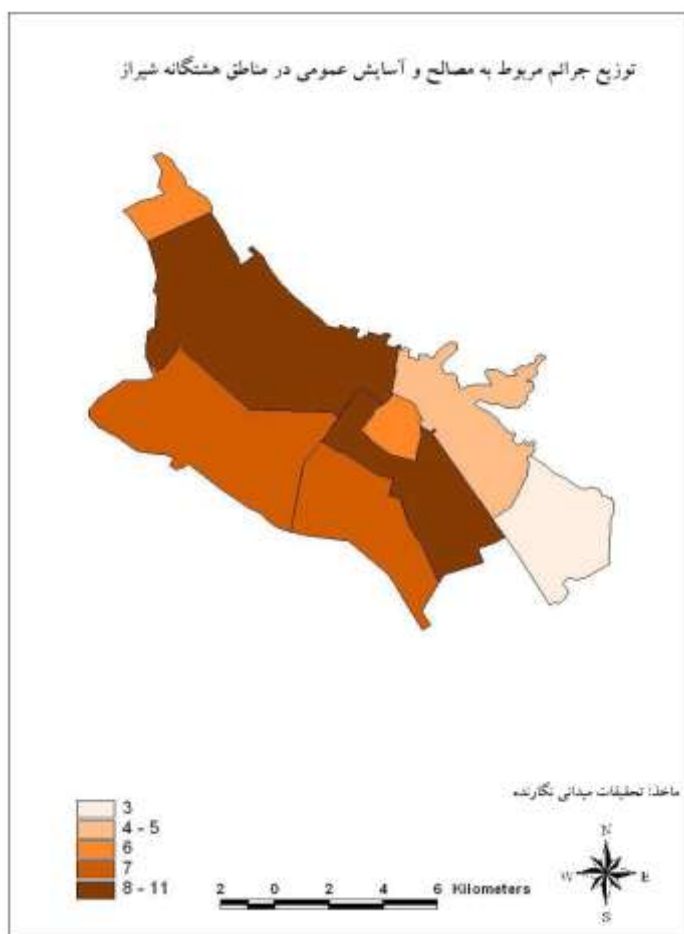
- عدم رابطه اغلب مصادیق این جرم با وضعیت کالبدی و محیطی، به عبارت دیگر شاخصه‌هایی مانند شرایط اقتصادی و یا وضعیت محیطی و مسکونی تأثیر چندانی در ارتکاب این نوع جرم ایفا نمی‌کند.

جدول ۴- تعداد و درصد جرائم مربوط به مصالح و آسایش عمومی

منطقه	تعداد جرائم مصالح	درصد	رتبه	درصد شاغلین	رتبه	درصد باسوادی	رتبه	رتبه بعد خانوار
۱	۱۱	۱۹/۷	۲	۹۱	۲	۹۷	۲	۷
۲	۱۱	۱۹/۷	۱	۸۸	۶	۹۰	۷	۲
۳	۵	۹	۷	۸۹	۳	۹۲	۵	۴
۴	۷	۱۲/۵	۴	۸۸	۵	۹۴	۳	۵
۵	۷	۱۲/۵	۳	۸۹	۴	۹۱	۶	۱
۶	۶	۱۰/۷	۶	۹۳	۱	۹۷	۱	۸
۷	۳	۵/۳	۸	۸۷	۷	۹۳	۴	۳
۸	۶	۱۰/۷	۵	۸۶	۸	۸۱	۸	۶
جمع	۵۶	۱۰۰		۸۹		۵.۹۲		

برای بررسی رابطه جرائم مربوط به جرائم مصالح و آسایش عمومی با شاخص‌هایی چون درصد شاغلین، سواد و بُعد خانوار مناطق هشتگانه، از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شده است. ضریب همبستگی اسپیرمن بدست آمده بین دو متغیر جرائم آسایش عمومی با درصد شاغلین مناطق (۰/۰۹-) با میزان سواد (۰/۱۹-) و با بُعد خانوار (۰/۱۷) است. که رابطه این جرم با شاخص‌های سه گانه فوق معنی دار نیست.

نقشه ۲- توزیع جرائم مصالح و آسایش عمومی بین مناطق هشتگانه شیراز

۳-۴- جرائم مربوط به جرائم علیه اشخاص

خشونت پدیده‌ای است که در سال‌های اخیر در جامعه ما رو به فزونی گذاشته است، مجموعه بررسی‌ها نشانگر آنند که در ایجاد خشونت علاوه بر عوامل فردی، عوامل ساختاری نیز مؤثر است (بهاری، ۱۳۸۶: ۹۷). این جرائم به دلیل آسیب‌های جسمی و روحی شدید، به عنوان جرائم خشونت آمیز شناخته شده‌اند. (Reid, ۲۰۰۰: ۱۸۷)

بطور کلی عواملی چون: بیکاری، پایین بودن سطح فرهنگ عمومی، توزیع ناعادلانه ثروت و تبعیض در استخدام، ناکارآمد بودن عملکرد قوه قضاییه، عدم حضور مفید، موثر و به موقع نیروی انتظامی را می‌توان در این مساله مؤثر دانست (سخاوت، ۱۳۸۱: ۱۶).

یکی دیگر از جرائم مورد بحث در میان جرائم شش گانه، جرائم مربوط به اشخاص مانند قتل، ضرب، جرح، درگیری و آدم ربایی می باشد. از تعداد ۱۶۴ فقره جرم مربوط به جرائم علیه اشخاص ۵۱ فقره آن (۳۱ درصد) مربوط به منطقه ۲ می باشد، محدوده‌ای که در آن نقاطی مانند شیخ علی چوپان، ده پیاله، کوزه گری واقع شده‌اند. تلفیق شیوه‌های مختلف زندگی قبیله‌ای، روستایی و شهری، وجود اقوام مختلف با گویش‌های گوناگون، گسترده بودن بُعد خانوار، ساختار کالبدی نامناسب همراه با تنگی معابر و کوچه‌ها که فشردگی و ازدحام بیش از حد جمعیت را سبب می شوند، عملاً باعث شده‌اند که میزان ارتکاب انواع مختلف جرائم از جمله جرائم علیه اشخاص در این محدوده‌ها رقم بالایی رابه خود اختصاص دهد. بعد از این منطقه، منطقه ۳ با ۲۵ فقره جرم قرار دارد. به عبارتی حدود ۱۵/۲ درصد از جرائم مربوط به علیه اشخاص در منطقه ۳ رخ داده است، وجود شهرک سعدی و قرار گرفتن بخشی از بازار شیراز در منطقه ۳، در این رقم قابل توجه، دارای نقش اساسی است. شهرک سعدی با ساختار کالبدی نامناسب و گسترده بودن بُعد خانوار یکی از نقاط مساعد برای جرم می باشد، نبودن فضای مناسب، وضعیت آشفته معابر و کوچه‌ها ازدحام و فشردگی جمعیت را به بیشترین اندازه ممکن رسانده که به تبع آن شرایط مناسبی جهت ارتکاب جرائم علیه اشخاص فراهم می شود. در ارتکاب این جرائم بعد از منطقه ۳ منطقه ۸ با ۱۳/۴ درصد واقع است. منطقه ۸ (بافت قدیم) محدوده‌های مرکزی شیراز را شامل می شود، قرار گرفتن بخش بزرگی از بازار شیراز و وجود حرم مطهر احمد ابن موسی (شاهچراغ)، تراکم بیش از حد جمعیت و فعالیت را در این محدوده سبب می شود، از طرف دیگر نبودن فضای مناسب همراه با وضعیت نابسامان کالبدی، شرایط مناسبی جهت ارتکاب جرائم فراهم می سازد. کمترین میزان جرائم علیه اشخاص در مناطق ۶ و ۷ و ۱ با تراکم ۶/۱ فقط ۳ درصد از جرائم علیه اشخاص را به

خود اختصاص داده است. ساختار کالبدی مناسب همراه با فضای کافی از تراکم بیش از حد جمعیت کاسته و به تبع آن عوامل بروز جرم را کاهش داده است. (جدول ۵ و نقشه ۳)

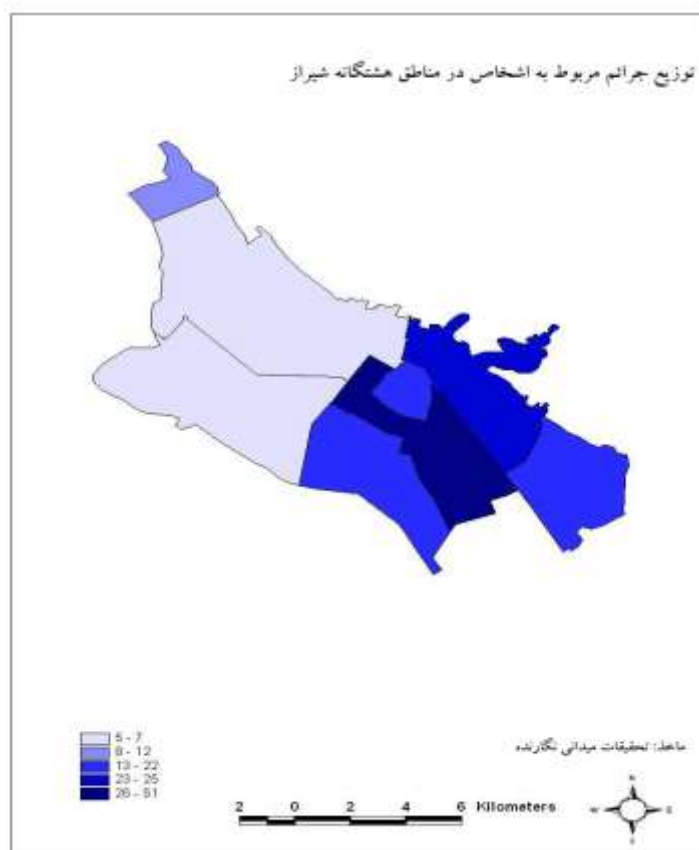
جدول ۵- تعداد و درصد جرائم علیه اشخاص در مناطق هشت گانه

منطقه	تعداد جرائم اشخاص	درصد	رتبه جرائم اشخاص	درصد شاغلین	رتبه	درصد باسواد	رتبه	رتبه بعد خانوار
۱	۵	۳	۸	۹۱	۲	۹۷	۲	۷
۲	۵۱	۳۱	۱	۸۸	۶	۹۰	۷	۲
۳	۲۵	۱۵/۲	۲	۸۹	۳	۹۲	۵	۴
۴	۷	۴/۲	۷	۸۸	۵	۹۴	۳	۵
۵	۲۱	۱۲/۸	۵	۸۹	۴	۹۱	۶	۱
۶	۱۲	۷/۳	۶	۹۳	۱	۹۷	۱	۸
۷	۲۱	۱۲/۸	۴	۸۷	۷	۹۳	۴	۳
۸	۲۲	۱۳/۴	۳	۸۶	۸	۸۱	۸	۶
جمع	۱۶۴	۱۰۰		۸۹		۵.۹۲		

برای بررسی رابطه جرائم علیه اشخاص با شاخص‌هایی چون درصد شاغلین، سواد و بُعد خانوار مناطق هشتگانه، از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شده است. ضریب همبستگی اسپیرمن بدست آمده بین دو متغیر جرائم علیه اشخاص با درصد شاغلین مناطق (۰/۵۷-) با میزان سواد (۰/۷۶-) و با بُعد خانوار (۰/۵۲) است. رابطه بین جرائم اشخاص با درصد شاغلین و بعد خانوار مناطق معنی دار نیست ولی با میزان سواد معنی دار می‌باشد.

بنابراین با توجه به منفی بودن ضریب، هر چقدر درصد سواد مناطق افزایش یابد، میزان جرائم اشخاص کاهش می‌یابد.

نقشه ۳- توزیع جرائم علیه اشخاص بین مناطق هشتگانه شیراز

۳-۵- جرائم مربوط به خانواده و عفت عمومی

یکی دیگر از جرائم مورد بحث در این مطالعه جرائم مربوط به خانواده و عفت عمومی از قبیل زنا، لواط، ترک نفقه، ورود به عنف و فروش فیلم مبتذل می‌باشد. کل جرائم مربوط به خانواده و عفت عمومی در مطالعه حاضر ۴۷ فقره بوده که ۱۲ مورد آن یعنی (۲۵/۵ درصد) آن در منطقه ۲ اتفاق افتاده است. در این جرم نیز منطقه ۲ همانند سایر جرائم، رده اول را به خود اختصاص داده است. به نظر می‌رسد فقر مادی و اعتیاد در عدم پرداخت نفقه، فشردگی بیش از حد جمعیت و مسائل فرهنگی، از جمله عواملی هستند که

در بالا بودن درصد منطقه ۲ مؤثر بوده‌اند. بعد از منطقه ۲ منطقه ۵ با ده فقره جرم یعنی ۲۱/۲ درصد در مرتبه بعدی قرار دارد. فشردگی جمعیت، فقر مادی، سکونت مهاجرین به ویژه مهاجرین جنگ تحمیلی در این مسئله بی تأثیر نبوده است. بعد از منطقه ۵، منطقه ۴ با ۸ فقره جرم (۱۷درصد) در مرتبه بعدی واقع است. کمترین میزان جرائم مربوط به خانواده وعفت عمومی در منطقه امی باشد، محدوده‌ای که هیچ گونه جرمی مربوط به خانواده وعفت عمومی در آن مشاهده نمی‌شود. به نظر می‌رسد مواردی از قبیل تراکم کم (۴۶/۱)، وضعیت مناسب اقتصادی ساکنین (حدود ۴۵درصد از ساکنین این محدوده در مشاغل سطح بالا مانند مقامات عالی رتبه، متخصصین، تکنسین‌ها و کارمندان رده بالا مشغول به کار می‌باشند)، در این مسأله تأثیر داشته است (جدول ۶ و نقشه ۴).

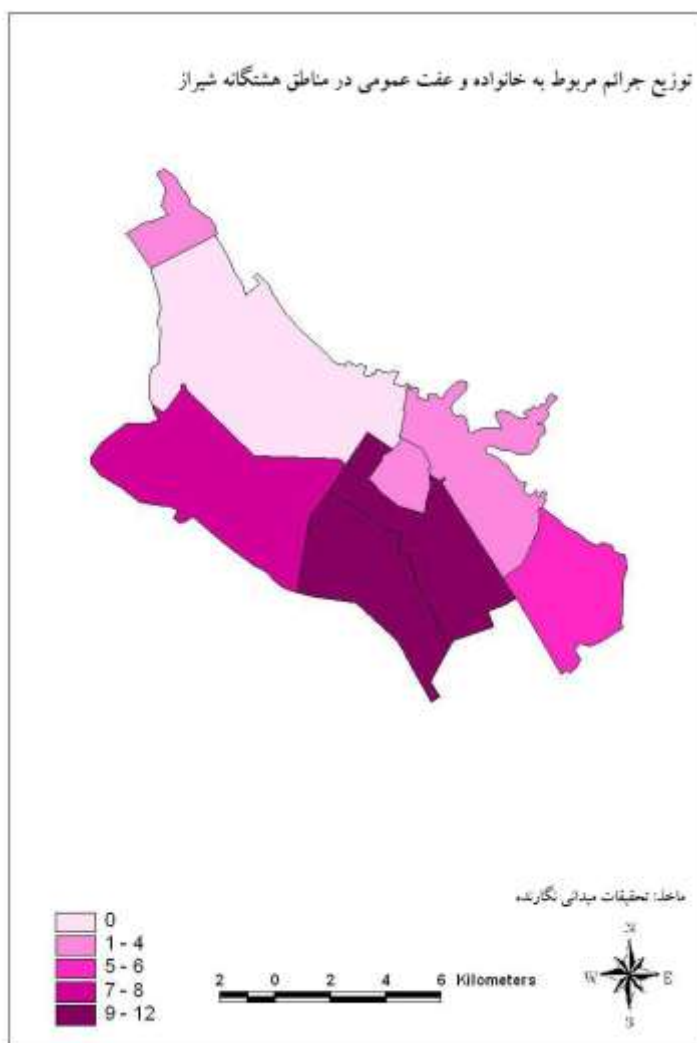
جدول ۶- تعداد و درصد جرائم مربوط به خانواده و عفت عمومی در بین مناطق هشت گانه

شیراز

منطقه	تعداد جرائم خانواده	درصد	رتبه جرائم خانواده	درصد شاغلین مناطق	رتبه	درصد باسواد مناطق	رتبه	رتبه بعد خانوار
۱	-	-	۸	۹۱	۲	۹۷	۲	۷
۲	۱۲	۲۵/۵	۱	۸۸	۶	۹۰	۷	۲
۳	۳	۶/۳	۷	۸۹	۳	۹۲	۵	۴
۴	۸	۱۷	۳	۸۸	۵	۹۴	۳	۵
۵	۱۰	۲۱/۲	۲	۸۹	۴	۹۱	۶	۱
۶	۴	۸/۵	۶	۹۳	۱	۹۷	۱	۸
۷	۶	۱۲/۷	۴	۸۷	۷	۹۳	۴	۳
۸	۴	۸/۵	۵	۸۶	۸	۸۱	۸	۶
جمع	۴۷	۱۰۰		۸۹		۹۲/۵		

برای بررسی رابطه جرائم مربوط به خانواده و عفت عمومی با شاخص‌هایی چون درصد شاغلین، سواد و بُعد خانوار مناطق هشتگانه، از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شده است. ضریب همبستگی اسپیرمن بدست آمده بین دو متغیر جرائم خانواده و عفت عمومی با میزان شاغلین مناطق (۰/۶۰-) با میزان سواد (۰/۵۰-) و با بُعد خانوار (۰/۷۴) است. رابطه بین جرائم عفت عمومی با شاخص‌های اشتغال و سواد معنی دار نیست ولی با بُعد خانوار معنی دار است. به این معنی که با افزایش بُعد خانوار، میزان جرائم عفت عمومی نیز افزایش می‌یابد.

نقشه ۴- توزیع جرائم مربوط به خانواده و عفت عمومی بین مناطق هشتگانه شیراز

۳-۶- جرائم مربوط به مواد مخدر (فروش نگهداری و قاچاق مواد

مخدر)

آثار گذشتگان و سوابق موجود، سابقه آشنایی بشر با مواد مخدر را حدود ۴۰۰۰ سال پیش از میلاد برآورد می‌نماید. در ایران باستان نیز در کتاب اوستا از گیاه کانابیس (شاهدانه) به عنوان یک ماده بی حس کننده نام برده شده است، اما علیرغم این امر، ایرانیان در دوران قدیم به مواد مخدر معتاد نبوده اند (مرتضوی، ۱۳۸۳: ۹۷).

طبق گزارشات ستاد مبارزه با مواد مخدر، علیرغم تشدید مبارزه با قاچاق مواد مخدر، آمار مصرف کنندگان این ماده خانمان سوز در ایران رو به افزایش دارد و سن شروع اعتیاد نیز کاهش یافته است (سخاوت، ۱۳۸۳: ۱۱). از منظر بی آسیب شناختی، مواد مخدر یک تهدید استراتژیک و چند چهره است که نه تنها امنیت فردی، بلکه امنیت ملی و هستی شناختی یک جامعه را مورد تهدید قرار می‌دهد (آشتیانی، ۱۳۸۵: ۹).

جرائم مربوط به مواد مخدر در شیراز و استان فارس یکی از جرائم عمده محسوب می‌شود. به گفته رئیس سازمان زندانهای استان فارس حدود ۳۰ درصد از زندانیان استان فارس را زندانیان مربوط به مواد مخدر تشکیل می‌دهند (روزنامه خبر جنوب، ۱۳۸۷: ۱).

از کل ۸۹ فقره جرم مربوط به مواد مخدر ۳۸ فقره آن یعنی (۴۲/۶ درصد) در منطقه ۲ رخ داده است، به عبارت دیگر از بین ۸ منطقه شیراز، حدود نیمی از جرائم مربوط به مواد مخدر در منطقه ۲ رخ داده که رقمی قابل تامل و بحث برانگیز است. مهاجرینی که در این منطقه سکونت گزیده‌اند به دلیل عدم آشنایی با هیچ گونه حرفه و شغلی، جذب مشاغل اقتصادی و اجتماعی شهر نشده، بنابر این تجارت مرگ را جهت تامین معاش خود برگزیده‌اند. علاوه بر این، عدم کنترل و نظارت مؤثر و مداوم پلیس بر نقاط جرم خیز (شیخ علی چوپان، ده پیاله و کوزه گری)، وضعیت کالبدی نامناسب و تراکم بیش از حد این منطقه، از جمله عواملی هستند که به نظر می‌رسد در این مساله مؤثر باشند. بعد از

منطقه ۲، مناطق ۸ (بافت قدیم)، ۵ و ۷ هر کدام با ۱۴/۶ درصد از میزان جرم در مرتبه بعدی قرار دارند. کمترین میزان جرم مواد مخدر مربوط به منطقه ۶ است. محدوده‌ای که با تعداد یک فقره جرم و ۱/۱ درصد از میزان جرم در وضعیت مناسبی قرار دارد. به نظر می‌رسد عواملی مانند وضعیت مناسب اقتصادی (۴۷ درصد ساکنین این منطقه در مشاغلی از قبیل مقامات عالی رتبه، متخصصین، تکنسین‌ها و کارمندان رده بالا مشغول هستند) همچنین تراکم پایین (۵۹/۲) از جمله عواملی هستند که در این مساله دخیل می‌باشند. (جدول ۷ و نقشه ۵).

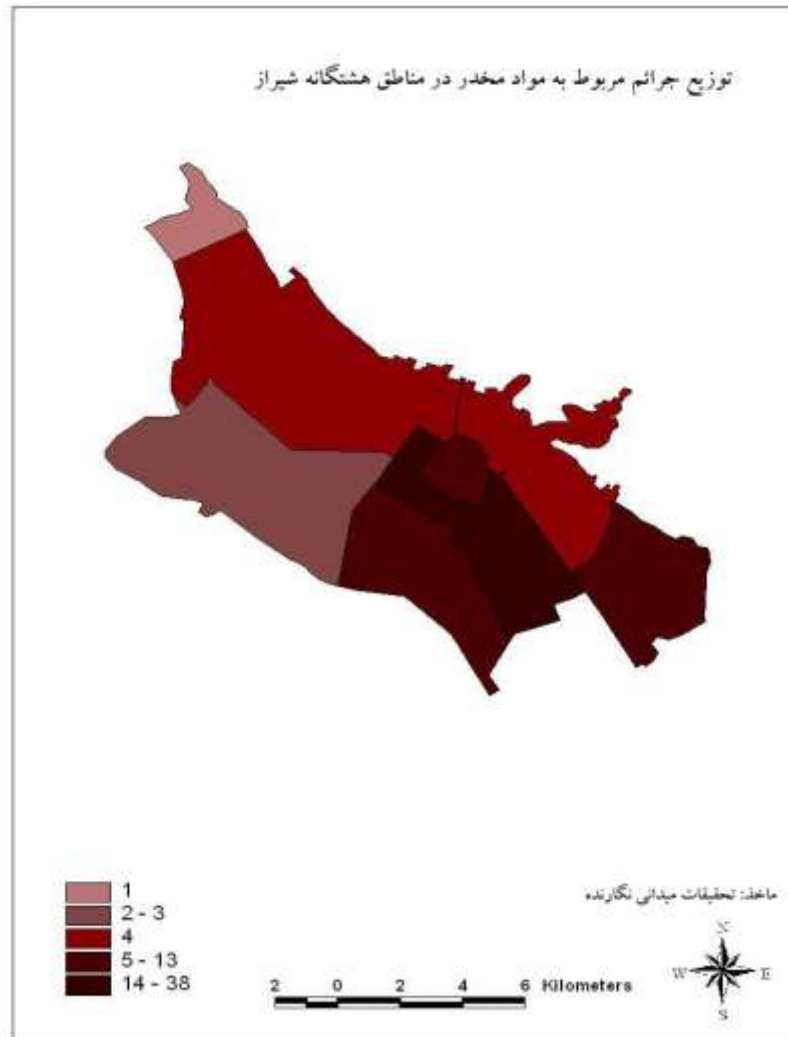
جدول ۷- تعداد و درصد جرائم مربوط به مواد مخدر در بین مناطق هشت گانه شیراز

منطقه	تعداد جرائم مواد	درصد	رتبه جرائم مواد	درصد شاغلین مناطق	رتبه	درصد باسواد مناطق	رتبه	رتبه بعد خانوار
۱	۴	۴/۴	۶	۹۱	۲	۹۷	۲	۷
۲	۳۸	۴۲/۶	۱	۸۸	۶	۹۰	۷	۲
۳	۴	۴/۴	۵	۸۹	۳	۹۲	۵	۴
۴	۳	۳/۳	۷	۸۸	۵	۹۴	۳	۵
۵	۱۳	۱۴/۶	۳	۸۹	۴	۹۱	۶	۱
۶	۱	۱/۱	۸	۹۳	۱	۹۷	۱	۸
۷	۱۳	۱۴/۶	۴	۸۷	۷	۹۳	۴	۳
۸	۱۳	۱۴/۶	۲	۸۶	۸	۸۱	۸	۶
جمع	۸۹	۱۰۰		۸۹		۹۲، ۵		

برای بررسی رابطه جرم مربوط به مواد مخدر با شاخص‌هایی چون درصد شاغلین، سواد و بُعد خانوار مناطق هشتگانه از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شده است.

ضریب همبستگی اسپیرمن بدست آمده بین دو متغیر جرائم مواد مخدر با درصد شاغلین مناطق (۰/۷۹-) بامیزان سواد (۰/۹۳-) و با بُعد خانوار (۰/۶۷) است. رابطه تعداد جرائم مواد مخدر با هر سه شاخص اشتغال، سواد و بُعد خانوار معنی دار است. بنابراین با توجه به منفی بودن ضریب، هر قدر درصد شاغلین و سواد مناطق افزایش یابد، میزان جرائم مواد مخدر کاهش می یابد. همچنین با افزایش بُعد خانوار میزان این جرم نیز افزایش می یابد.

نقشه ۵- توزیع جرائم مواد مخدر بین مناطق هشتگانه شیراز

۳-۷- جرائم مربوط به سرقت

از جمله جرائم مربوط به سرقت، سرقت از خودرو، مغازه، منزل، دام و کیف قاپی می‌باشد، که از جمله جرائم مهم شهر شیراز می‌باشند. جرائم مربوط به سرقت با وضعیت اقتصادی در ارتباط مستقیم است به گونه‌ای که با افزایش فقر اقتصادی، جرائم مربوط به سرقت نیز حالت صعودی به خود می‌گیرد. پژوهش‌های جامعه‌شناختی در مورد سرقت بیانگر آن است که بین سرقت و افزایش جمعیت، افزایش نرخ بیکاری، فقر، تغییر الگوی مصرف، تغییر در هرم سنی و جوانی جمعیت، تراکم جمعیت مهاجر و جابه‌جایی جمعیت رابطه معنی داری وجود دارد (Reid, ۲۰۰۰: ۱۸۷).

از بین ۱۳۰ فقره جرم مربوط به سرقت ۳۶ فقره آن به میزان ۲۷/۷ درصد در منطقه ۲ رخ داده است که عوامل ذیل را می‌توان بر این امر مترتب دانست:

- سکونت مهاجرین در این منطقه وعدم جذب آن‌ها در مشاغل اقتصادی_اجتماعی شهر

- تراکم بیش از حد جمعیت

- بالا بودن بُعد خانوار

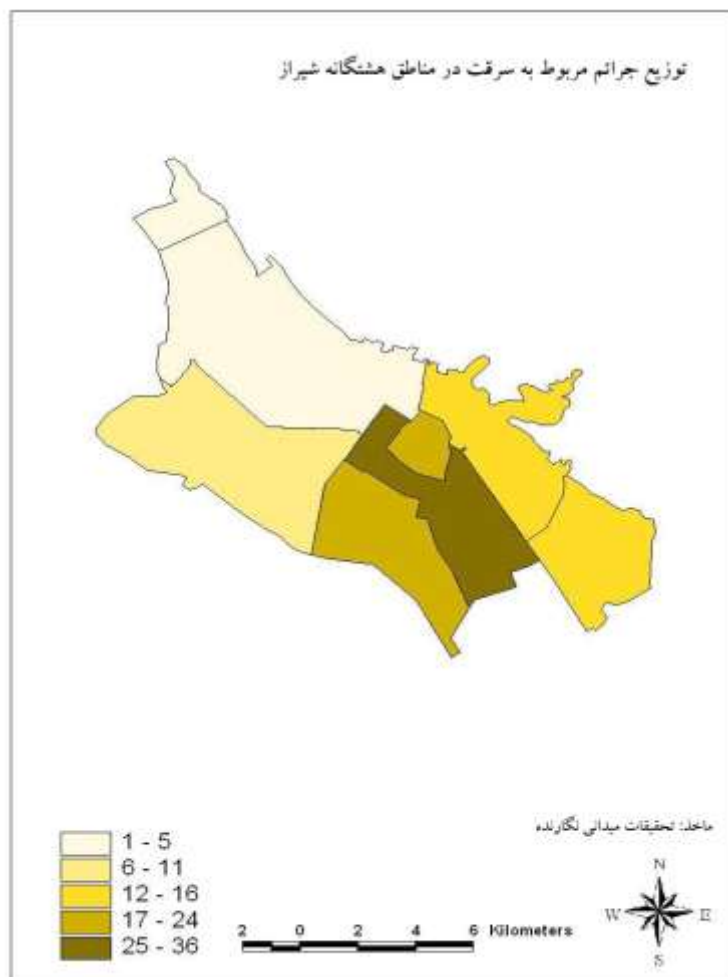
- بالا بودن میزان بیکاری: به این معنی که حدود ۱۲ درصد از ساکنین این منطقه را بیکاران تشکیل می‌دهند که در سرشماری ۱۳۸۵ هیچ گونه شغلی نداشته‌اند. بعد از منطقه ۲ مناطق ۵ و ۸ قرار گرفته‌اند که دارای میزان قابل توجهی از جرائم مربوط به سرقت می‌باشند. کمترین میزان سرقت مربوط به منطقه ۱ با (۳/۸ درصد) و منطقه ۶ با (۰/۷) درصد است که عواملی از قبیل وضعیت مناسب اقتصادی را می‌توان بر این امر مؤثر دانست. به عبارتی حدود ۴۵ درصد از ساکنین این مناطق در مشاغل سطح بالا مشغول به کار می‌باشند. (جدول ۸ و نقشه ۶)

جدول ۸- مقایسه جرائم مربوط به سرقت در بین مناطق هشت گانه شیراز

منطقه	تعداد جرائم سرقت	درصد	رتبه سرقت	درصد شاغلین	رتبه	درصد باسواد	رتبه	رتبه بعد خانوار
۱	۵	۳/۸	۷	۹۱	۲	۹۷	۲	۷
۲	۳۶	۲۷/۷	۱	۸۸	۶	۹۰	۷	۲
۳	۱۶	۱۲/۳	۴	۸۹	۳	۹۲	۵	۴
۴	۱۱	۸/۴	۶	۸۸	۵	۹۴	۳	۵
۵	۲۴	۱۸/۴	۲	۸۹	۴	۹۱	۶	۱
۶	۱	/۷	۸	۹۳	۱	۹۷	۱	۸
۷	۱۵	۱۱/۵	۵	۸۷	۷	۹۳	۴	۳
۸	۲۲	۱۷	۳	۸۶	۸	۸۱	۸	۶
جمع	۱۳۰	۱۰۰		۸۹		۵.۹۲		

برای بررسی رابطه جرم سرقت با شاخص‌هایی چون درصد شاغلین، سواد و بُعد خانوار مناطق هشتگانه از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شده است. ضریب همبستگی اسپیرمن بدست آمده بین دو متغیر سرقت با درصد شاغلین مناطق (۰/۶۹-) بامیزان سواد (۰/۹۳-) و با بُعد خانوار (۰/۸۱+) است. رابطه تعداد جرم سرقت با هر سه شاخص اشتغال، سواد و بُعد خانوار معنی دار است بنابراین با توجه به منفی بودن ضریب، هر قدر درصد شاغلین و سواد مناطق افزایش یابد، میزان جرم سرقت کاهش می‌یابد. همچنین با افزایش بُعد خانوار میزان این جرم نیز افزایش می‌یابد.

نقشه ۶- توزیع جرائم مربوط به سرقت به سرقت بین مناطق هشتگانه شیراز

این مطالعه موید نظریات پیشین، همچون: نظریه ارتباط جرم با منزلت‌های اجتماعی و اقتصادی و نظریه محیط فقر است. به این معنی که با افزایش شاغلین و میزان سواد از میزان جرم کاسته می‌شود. همچنین با افزایش بُعد خانوار، میزان جرم نیز افزایش می‌یابد.

۴- رابطه مناطق حاشیه نشین و مرکزی شهر با بزهکاری و جرم

شهر نشینی انحراف آمیز، بخش اصلی وهسته‌ای شهرها را از میان برده وزاغه‌ها، زور آبادها، حلبی آبادها واحداث مساکن غیر بهداشتی وغیر قانونی را در محلات فقیر نشین موجب شده است (ستوده، ۱۳۸۷: ۶۲).

جامعه شناسان مکتب شیکاگو نظیر پارک، مهاجرت وحاشیه نشینی را از منظر بی سازمانی اجتماعی که پیامد استیلای صنعت و تحرک و تراکم بالای جمعیت می باشد مورد توجه قرار داده و بر این باورند که چنین تغییراتی در درون حوزه های کلان شهرها ارزش ها و سنت های بزهکارانه و جنائی را توسعه می دهند (احمدی، ۱۳۸۷: ۱۸۴). بالا بودن نرخ بیکاری، مشکلات سازگاری با محیط اجتماعی، عدم آشنایی با مشاغل شهری، تراکم بیش از حد جمعیت، وضعیت نامناسب محیط مسکونی، حاکم بودن فرهنگ فقر، گسترده بودن بُعد خانوار، دوگانگی فرهنگی و غیره زمینه های مناسبی را جهت افزایش بزهکاری های اجتماعی در مناطق حاشیه نشین فراهم ساخته است. در شهر شیراز نیز نقاطی مانند شیخ علی چوپان، ده پیاله، شریف آباد، سهل آباد، عادل آباد، مهدی آباد (کتسبس) شهرک های زیر کمربندی، که عمدتاً در دهه های اخیر و به دور از نظارت مدیران شهری و با مصالح نامرغوب ایجاد شده اند، محلی مناسب جهت بروز انواع بزهکاری ها محسوب می شوند. طبق تحقیقات انجام شده هم فرهنگ فقر و هم میزان بزهکاری و جرم در مناطق حاشیه نشین ایران بالاست. هنگامی که میزان بزهکاری مناطق حاشیه نشین با مناطقی که به لحاظ فقر وضعیت مشابهی دارند مقایسه می شود ارتباط معنی دار فرهنگ فقر با بزهکاری و جرم روشن می شود، به عبارت دیگر در محله های فقیر غیر حاشیه نشین به علت پایین بودن فرهنگ فقر در مقایسه با محله های حاشیه نشین، بزهکاری و جرم کمتر رخ می دهد (زارع، ۱۳۸۰: ۱۰)، می توان گفت حاشیه نشینی با جرم رابطه مستقیم و نزدیک دارد، تنوع و اختلاف فاحش و چشم گیر طبقات اجتماعی ساکن در شهرهای بزرگ، گرانی و سنگینی هزینه های زندگی موجب می شود تا مهاجران غیر متخصص که در آنها کافی نیست، جهت بر آوردن نیازهای خود دست به هر کاری ولو غیرقانونی بزنند در چنین مناطقی اعمالی چون دزدی، قاچاق، اعتیاد، فحشا و نظایر آن گسترش سریع می یابد (ستوده، ۱۳۸۷: ۶۴).

محدوده های مرکزی شهرها که اغلب با بخش قدیمی نیز منطبق است، دارای حد اکثر تراکم جمعیت و فعالیت است زیرا مرکز اصلی شبکه ارتباطی و همچنین بخش اصلی

تجارت شهر نیز محسوب می‌شود (شکویی، ۱۳۸۴: ۱۴۷)، از این رو حداکثر نیاز جمعیت شهری را در سطوح مختلف تامین و تعداد افرادی که به این بخش وارد می‌شوند از دیگر بخش‌های شهری به مراتب بیشتر است (شکویی، ۱۳۷۷: ۸۷).

تمرکز شدید فعالیت و جمعیت، ناهمگونی اجتماعی و سنی وارد شوندگان، به همراه ساختار فضایی آشفته و نابسامان، موجب شده است تا نسبت رفتارهای ناهنجار در این بخش زیاد باشد. افزون بر این، وجود حرم مطهر احمد بن موسی (شاهچراغ) و امامزادگان دیگر در این محدوده شهری باعث شده زائران زیادی از اقصی نقاط کشور به این شهر وارد شوند. این حرکت گسترده که در طول سال انجام می‌شود باعث شده تا اطراف حرم به یکی از متراکم‌ترین نقاط فعالیت و جمعیت شهر تبدیل گردد و این مساله فرصت مناسبی برای قانون شکنان فراهم می‌آورد تا از فرصت ایجاد شده در جهت فعالیت‌های غیرقانونی خود استفاده نمایند. جرائمی مانند سرقت، کیف قاپی و جرائمی علیه اشخاص مانند ضرب و جرح در این منطقه به وفور مشاهده می‌شود. می‌توان گفت، اغلب مطالعات الگوهای جرم شهری، تمرکز زیاد جرم در نواحی مرکزی شهر را ثابت نموده‌اند (Dietrich, ۲۰۰۸: ۱۸۵). از کل جرائم مورد مطالعه که در محدوده مناطق هشت گانه شیراز رخ داده حدود ۲۰ درصد آن در بخش مرکزی بوده است این درصد با توجه به مساحت کم این محدوده نسبت به مساحت کل شیراز، قابل توجه است.

یکی از وجوه مشترک مناطق حاشیه نشین و مرکزی، کیفیت نامطلوب مسکن است. ساکنان این مناطق را عمدتاً مهاجرینی تشکیل می‌دهند که در خانه‌هایی فرسوده، زاغه‌ها و محلات پست و کثیف ساکن می‌شوند (ربانی، ۱۳۸۷: ۲۷۷) شومباردولا در تحقیقی راجع به مسکن خاطر نشان می‌سازد که ۹۰ درصد کودکان ناسازگار از خانه‌های محقر، کثیف و اقامتگاه‌های جمعی برخاسته‌اند (کی‌نیا، ۱۳۷۴: ۲۳۰).

۵- آزمون فرضیات:

فرض اول تحقیق: به نظر می‌رسد میزان جرم با کیفیت محیط مسکونی دارای رابطه‌ای معنی دار است.

برای سنجش وضعیت محیط مسکونی و کیفیت آن چهار شاخص منطقه محل زندگی (مناطق هشت گانه)، سطح زیربنا، نوع مالکیت و تعداد اتاق در نظر گرفته شده است. مقایسه تعداد جرمهای انجام شده در مناطق هشت گانه نشان می‌دهد که بیشتر آنها در منطقه دو (۲۸/۷ درصد) و کمترین آن در منطقه شش (۵ درصد) به وقوع پیوسته است. نتیجه حاصل از آزمون ناپارامتریک خی دو نشان می‌دهد که تفاوت موجود بین مناطق در سطح ۹۹ درصد معنی دار است. بنابراین این نتیجه که بیشترین جرمها مربوط به منطقه ۲ است و کمترین آن در منطقه ۶ رخ داده است قابل تعمیم به کل جامعه آماری است. (جدول ۹).

جدول ۹- آزمون معنی داری تفاوت میزان جرمهای انجام شده در مناطق هشت گانه

منطقه	تعداد	درصد
۱	۳۳	۸/۲
۲	۱۱۶	۲۸/۷
۳	۵۱	۱۲/۶
۴	۴۰	۹/۹
۵	۴۷	۱۱/۶
۶	۲۰	۵/۰
۷	۴۰	۹/۹
۸	۵۷	۱۴/۱
جمع	۴۰۴	۱۰۰
Sig=	d. f=۷	$X^2=۱۱۴/۹$

شاخص دوم تعداد اتاق می باشد. نتایج به دست آمده نشان می دهد که اکثریت پاسخ گویان تنها در یک اتاق زندگی می کردند (۶۴/۴ درصد) این در حالی است که تنها ۱/۷ درصد دارای ۳ اتاق و بیشتر بوده اند. میانگین تعداد اتاق های پاسخ گویان ۱/۳۷ است که میزان بسیار پایینی است. جدول ۱۰ توزیع فراوانی پاسخ گویان را بر حسب تعداد اتاق منزلشان نشان می دهد.

جدول ۱۰- توزیع فراوانی پاسخ گویان بر حسب تعداد اتاق

تعداد اتاق	تعداد	درصد
۱	۲۶۱	۶۴/۶
۲	۱۳۶	۳۳/۷
۳	۷	۱/۷
جمع	۴۰۴	۱۰۰

بررسی های انجام شده نشان می دهد که میانگین تعداد اتاق های یک خانوار در شهر شیراز ۳/۲ است. برای آزمون معنی دار بودن تفاوت این میانگین (۳/۲) با میانگین اتاق پاسخ گویان (۱/۳۷) از آزمون تی تک متغیره استفاده شده است. نتیجه حاصل از این آزمون نشان می دهد با توجه به میزان تی به دست آمده با درجه آزادی ۳-۴ این تفاوت در سطح ۹۹ درصد معنی دار است. بنابراین می توان نتیجه گرفت که تعداد اتاق های مجرمین به طور متوسط کمتر از تعداد اتاق کل جامعه است و این نتیجه قابل تعمیم به کل جامعه آماری است (جدول ۱۱).

جدول ۱۱- آزمون معنی داری تفاوت میانگین تعداد اتاق منازل مجرمین با میانگین کل شهر

T-value	d. f	sig	انحراف معیار	میانگین تعداد اتاق	
-۷۰/۹	۴۰۳	/۰۰۰	-	۳/۲	کل شهر
			۰/۵۲	۱/۳۷	جامعه آماري

بررسی سطح زیر بنای منزل پاسخ گویان نشان می دهد که مساحت منزل آن ها از ۲۰ متر مربع تا ۲۰۰ متر مربع در نوسان می باشد. بر اساس جدول ۱۱ سطح زیر بنای منازل پاسخ گویان بسیار کم است به طوری که مساحت منزل ۵۵/۴ درصد آن ها ۷۰ متر مربع و کمتر است. همان گونه که در جدول مشاهده می شود مساحت منزل ۹۰/۶ درصد پاسخ گویان کمتر از ۱۰۰ متر مربع بوده و موید مطلب فوق است. میانگین مساحت منزل پاسخ گویان ۷۲/۴ است که در حد پایینی می باشد.

جدول ۱۲- توزیع فراوانی پاسخ گویان بر حسب سطح منزل آن ها

درصد تجمیعی	درصد	تعداد	سطح زیر بنا
۵	۵	۲۰	۲۰-۴۵
۵۵/۴	۵۰/۴	۲۰۴	۴۶-۷۰
۹۰/۶	۳۵/۲	۱۴۲	۷۱-۹۵
۹۹	۸/۴	۳۴	۹۶-۱۲۰
۹۹/۵	/۵	۲	۱۲۱-۱۴۵
۱۰۰	/۵	۲	۱۴۶-۲۰۰
	۱۰۰	۴۰۴	جمع

براساس اطلاعات موجود در شهرداری میانگین سطح زیر بنای منازل در سطح شیراز ۱۴۵ متر مربع می‌باشد. نتیجه حاصل از آزمون تی تک متغیره نشان می‌دهد که تفاوت بین این میانگین (۱۴۵ متر مربع) و میانگین سطح زیر بنای منزل پاسخ گویان (۷۲/۴) در سطح ۹۹ درصد معنی دار می‌باشد. به طوری که میزان تی به دست آمده از این آزمون ۷۴/۳ است که با درجه آزادی ۳-۴ در سطح ۹۹ درصد معنی دار است بنابراین این نتیجه که مساحت منزل مجرمین کمتر از جامعه است، قابل تعمیم به کل جامعه آماری است (جدول ۱۳).

جدول ۱۳- آزمون معنی داری تفاوت میانگین سطح زیر بنای منزل مجرمین با کل شهر

T-value	d. f	sig	انحراف معیار	میانگین	
-۷۴ /۳	۴۰۳	/۰۰۰	-	۱۴۵	کل شهر
			۱۹/۶	۷۲/۴	مجرمین

آخرین شاخص این متغیر، نوع مالکیت منزل پاسخ گویان است. نتایج به دست آمده حاکی از آن است که ۵۳ درصد از افراد مورد بررسی، در منزل اجاره‌ای و ۲۳/۸ درصد در منازل رهنی به سر می‌برده‌اند، این در حالی است که تنها ۱۸/۲ درصد در منزل شخصی زندگی می‌کرده‌اند و بقیه در محل کار سکونت داشته‌اند. میزان خیی دو به دست آمده از آزمون ناپارامتریک تک متغیره ۱۹۸/۹ است که در سطح ۹۹ درصد معنی دار می‌باشد. بنابراین این نتیجه که درصد کمی از مجرمین دارای منزل شخصی هستند قابل تعمیم به کل جامعه آماری است. (جدول ۱۴).

جدول ۱۴- آزمون معنی داری وضعیت مالکیت محل سکونت

محل سکونت	تعداد	درصد
شخصی	۷۴	۱۸/۲
رهنی	۹۶	۲۳/۸
اجاره ای	۲۱۴	۵۳
محل کار	۲۰	۵
جمع	۴۰۴	۱۰۰
Sig=/.۰۰۰	d. f=۳	$X^2=۱۹۸/۹$

فرض دوم تحقیق: نوع فعالیت و شغل با میزان جرائم دارای رابطه ای معنی دار است.

نوع فعالیت مناطق در ۹ گروه مشاغل عالی رتبه، متخصصین، تکنسین‌ها، کارمندان، فروشندگان، کارکنان کشاورزی، صنعتگران، مشاغل ابتدایی و سایر مشاغل قابل دسته‌بندی است که در این تحقیق مشاغل عالی رتبه، متخصصین، تکنسینها، کارمندان جز مشاغل سطح بالا می‌باشند و فروشندگان، کارکنان کشاورزی، صنعتگران، مشاغل ابتدایی جز مشاغل سطح پایین دسته‌بندی شده‌اند براساس جدول ۱۵ بیشترین درصد مشاغل سطح بالا در منطقه ۶ (۴۴/۶ درصد) و کمترین آن در منطقه ۲ (۲۲/۸ درصد) می‌باشد.

جدول ۱۵- درصد کارکنان مشاغل سطح بالا و پایین در مناطق هشت گانه

منطقه	درصد مشاغل سطح بالا	درصد مشاغل سطح پایین	تعداد جرم
۱	۴۲/۶	۴۰/۴	۵۲
۲	۲۲/۸	۵۹/۷	۱۷۹
۳	۲۴	۶۷/۵	۷۹
۴	۲۸/۴	۶۳/۳	۴۹
۵	۱۸/۳۸	۶۸/۳	۸۵
۶	۴۴/۶	۲۷/۸	۳۲
۷	۲۴/۱	۶۸	۶۸
۸	۱۸/۹	۷۴/۲	۹۳

ضریب همبستگی اسپیرمن بین تعداد جرم و درصد مشاغل سطح بالا (۰/۸۸۱-) و با درصد مشاغل سطح پایین ۰/۵۷۱ است که اولی در سطح ۹۹ درصد معنی دار است و دومی معنی دار نیست. بنابراین با توجه به منفی بودن ضریب هر قدر درصد مشاغل سطح بالا افزایش یابد، میزان جرم کاهش می یابد. لذا فرضیه مزبور پذیرفته می شود.

۶- نتیجه گیری

بزهکاری و جرم مقوله‌ای منحصرراً حقوقی و قضایی نیست، بلکه پدیده‌ای جغرافیایی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی است. عوامل به وجود آورنده آن در

جوامع مختلف یکسان نبوده و مناطق از نظر نوع بزه، شدت وضعف و تعداد متفاوت‌اند. این تفاوت‌ها را می‌توان در شهرها، روستاها و حتی در مناطق مختلف و محله‌های یک شهر مشاهده کرد. در هر جامعه و محیطی سلسله عواملی همچون شرایط محیطی، کیفیت مسکونی، وضعیت اقتصادی و نوع شغل و فعالیت، شرایط اقلیمی، اجتماعی، موقعیت خانوادگی، طرز فکر و نگرش خاصی حاکم است که هر یک از اینها در رفتار افراد مؤثر هستند.

در مقاله حاضر، تأثیر محیط مسکونی و نوع فعالیت بر میزان جرائم روشن شد. برای سنجش کیفیت محیط مسکونی در میزان جرائم از ۴ شاخص ناحیه محل زندگی (نواحی هشت گانه)، سطح زیر بنا، نوع مالکیت و تعداد اتاق استفاده شد که همگی آنها حکایت از وجود ارتباط معنی دار ۹۹ درصدی بین ارتکاب جرائم و کیفیت محیط مسکونی دارند. همچنین بین ارتکاب جرائم و نوع فعالیت نیز ارتباط معنی داری مشاهده شد، به این معنی که هر چقدر درصد مشاغل سطح بالا افزایش یابد، میزان جرم کاهش می‌یابد.

مشابهت‌های مناطق ۳، ۸، ۲، ۵ و ۷ در ویژگی‌هایی از قبیل ساختمان‌های فرسوده و قدیمی، سکونت مهاجرین، وجود اشتغال کاذب و ساختار آشفته و نابسامان محیطی و کالبدی، مجموعاً فضای مناسبی را جهت ارتکاب انواع جرائم فراهم ساخته است. این مناطق عمدتاً به وسیله افرادی اشغال شده‌اند که به دلیل عدم آشنایی با هیچ گونه حرفه و شغلی، جذب اقتصاد و اجتماع شهر نشده‌اند، بنابراین اغلب نوع جدیدی از زندگی با مشاغل غیررسمی و سطح پایین را برای خود برگزیده‌اند. مسائلی همچون فرسودگی بناها و ساختمان‌ها، سکونت مهاجرین، وجود حجم قابل توجهی از فعالیت‌های پایین دست جامعه و مشاغل غیر رسمی در مناطق فوق‌الذکر به روشنی قابل درک است.

این نوشتار همانند مطالعات پیشین موید رابطه معنی دار جرم با شاخص‌هایی چون کیفیت محیط مسکونی، زاغه نشینی، مهاجرت، اشتغال غیر رسمی و غیره می‌باشد. همچنین نظریات پیشین نظیر؛ نظریه بوم شناختی و جمعیتی مکتب شیکاگو، نظریه منزلت‌های اقتصادی و اجتماعی، نظریه طبقه بندی و احدهای مسکونی و غیره را تأیید می‌نماید. یادمان باشد که هیچکس از مادر بزهکار و مجرم متولد نمی‌شود، اگر انسان به گناهی آلوده شود از محیط اجتماعی، خانوادگی و پرورشی اوست.

در این راستا و به منظور کاهش جرائم شهری در بافت‌های قدیمی و غیررسمی شهر شیراز، پیشنهادات زیر ارائه می‌شود:

- ساماندهی سیمای عمومی و منظر شهری در بافت‌های قدیمی و مناطق غیر رسمی.
- تهیه طرح‌های تفصیلی پایه برای اراضی با قابلیت توسعه مسکونی در مناطق غیررسمی.
- انجام طرح‌های بهسازی شهری در سکونتگاه‌های غیر رسمی.
- تقویت نظارت اجتماعی رسمی و غیررسمی در مناطق حاشیه نشین.
- استفاده از ظرفیت‌ها و توان‌های مناطق حاشیه نشین به جهت پویایی جامعه شهری.
- اعطای تسهیلات لازم به ساکنان منازل فرسوده جهت نوسازی مسکن.

منابع

- احمدی، حبیب. جامعه شناسی انحرافات، تهران، انتشارات سمت، ۱۳۸۷.
- احمدی، حبیب. روان شناسی اجتماعی، شیراز، انتشارات دانشگاه شیراز، ۱۳۸۲
- افروغ، عماد. فضا و نابرابری‌های اجتماعی، تهران، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۷۷.

- بهاری، سیف اله؛ هدایت اله ستوده. **آسیب شناسی خانواده**، چاپ اول، تهران، انتشارات ندای آریانا، ۱۳۸۶.
- ربانی، رسول. **جامعه شناسی شهری**، چاپ دوم، اصفهان، انتشارات سمت با همکاری دانشگاه اصفهان، ۱۳۸۷.
- رحیمی، نادر. **بررسی توزیع فضایی جرم در شهر کرج**، پایان نامه دوره کارشناسی ارشد جغرافیا، دانشگاه اصفهان، ۱۳۸۵.
- ریس دانا، فریبرز. **مباحث مطرح در جرائم مالی**، مجموعه مقالات، تهران، انجمن جامعه شناسی ایران، ۱۳۸۳.
- ریموند گسن. **جرم شناسی نظری**، مهدی کی نیا، تهران، انتشارات مجمع علمی و فرهنگی مجد، ۱۳۷۴.
- زارع، هاشم. **اعتیاد و فرهنگ فقر: مطالعه موردی منطقه حاشیه نشین دهپاله شیراز**، رساله کارشناسی ارشد، تهران، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران، ۱۳۸۰.
- سارو خانی، باقر. **درآمدی به دایره المعارف علوم اجتماعی**، جلد اول و دوم، تهران، انتشارات کیهان، ۱۳۷۵.
- سازمان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور. **آمار و اطلاعات مربوط به زندانیان کشور**، ۱۳۸۵.
- سخاوت، جعفر. **علل ساختاری اعتیاد در ایران**، مجموعه مقالات، تهران، انجمن جامعه شناسی ایران، ۱۳۸۳.
- ستوده، هدایت اله. **آسیب شناسی اجتماعی (جامعه شناسی انحرافات)** چاپ ۱۹، تهران، انتشارات آوای نور، ۱۳۸۷.

- شکویی، حسین. مبانی جغرافیای شهری، تهران، دانشگاه پیام نور، ۱۳۸۴.
- شکویی، حسین. دیدگاه‌های نو در جغرافیای شهری، تهران، سمت، ۱۳۷۷.
- شکویی، حسین. جغرافیای اجتماعی شهرها (اکولوژی اجتماعی شهر) تهران، جهاد دانشگاهی، ۱۳۶۹.
- شیخاوندی، داور. آسیب شناسی اجتماعی، تهران، انتشارات نشر وپخش کتاب، ۱۳۵۳.
- شیعه، اسماعیل. مقدمه‌ای بر مبانی برنامه‌ریزی شهری، تهران، دانشگاه علم و صنعت، ۱۳۷۷.
- فرید، بدالله. جغرافیا و شهرشناسی، تبریز، انتشارات دانشگاه تبریز، ۱۳۷۳.
- کلانتری، محسن. بررسی جغرافیایی جرم در شهر تهران، پایان نامه دوره دکتری برنامه ریزی شهری دانشگاه تهران، ۱۳۸۰.
- ستاد مبارزه با مواد مخدر. کتاب علوم جنایی (گزیده مقالات)، تهران، انتشارات سلسبیل، ۱۳۸۴.
- کی نیا، مهدی. مبانی جرم شناسی، سه جلد، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۷۹.
- مافی، عزت الله. جغرافیای تطبیقی پاتولوژی شهری (وین - مشهد)، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی شماره ۵۲ و ۵۳، مشهد، انتشارات آستان قدس، ۱۳۷۸.
- مرتضوی، علی. قاچاق بین المللی مواد مخدر و حقوق بین الملل، تهران، ستاد مبارزه با مواد مخدر، ۱۳۸۳.

- مسعودی فر، رضا. **تأثیر حاشیه نشینی در وقوع جرم**، تهران، انتشارات سلسبیل، ۱۳۸۵.
- مظلوم خراسانی. **بررسی مسائل اجتماعی ایران**، مشهد، انتشارات دانشگاه فردوسی، ۱۳۸۴.
- مقالات اولین همایش ملی آسیبهای اجتماعی در ایران. **پرخاشگری و جنایت**، جلد سوم، تهران، انجمن جامعه شناسی ایران، ۱۳۸۱.
- معاونت فنی و شهر سازی شهرداری شیراز. **مطالعات اجتماعی - اقتصادی مناطق مختلف شهر شیراز (بازنگری طرح تفصیلی مناطق شهری)**، ۱۳۸۶.
- معاونت فنی و شهر سازی شهرداری شیراز. **مطالعات بازنگری طرح تفصیلی شهر شیراز (سند راهنمای توسعه شهر (۴ جلد))**، ۱۳۸۷.
- میری آشتیانی، الهام. **جامعه شناسی اعتیاد در ایران امروز**، چاپ اول، تهران، انتشارات مهاجر، ۱۳۸۵.
- هرشفیلد، پال. **تأثیر فقر شهری بر بزهکاری نوجوانان**، ترجمه وحید رضایی، تهران، پایگاه اطلاع رسانی شهرسازی و معماری، ۱۳۸۴.

- Ackerman, William, ۲۰۰۴, **a Assesing Spatial Pattern of Crime in Lima, Ohio**, Cities journal, Volume ۲۱, Issue ۵, pages ۴۲۳-۴۳۷

- Dietrich, Ober Willer, ۲۰۰۸, **Comparing Spatial Patterns Of Robbery: Evidence From a Western and an Eastern European City**, Cities journal, Volume ۲۵, Issue ۴, pages ۱۸۵-۱۹۶

- Luc Anselin, Jacqueline Cohen, David Cook, Wilpen Gorr, and George Tita, ۲۰۰۰, Spatial Analyses of Crime, *MEASUREMENT AND ANALYSIS OF CRIME AND JUSTICE*, ۲۱۳-۲۶۲

- Meagan Elizabeth Cahill, ۲۰۰۴, **Geographies of Urban Crime: An Intraurban Study of Crime in Nashville, TN; Portland, OR; and Tucson,** ۲-۱۹۷

- Reid. S. T, ۲۰۰۰, **crime and criminology, U. S. A:** Mc Graw-Hill Higher Education

